

КОНСТИТУЦІЯ ЄС: ЧОМУ ЇЇ НЕ ПРИЙНЯЛИ (ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано структуру та процес прийняття Конституції Європейського Союзу, її нововведення та здобутки. Розглянуто причини та наслідки її неприйняття.

Ключові слова: конституція, Європейський Союз, Конвент, Лісабонська угода.

Abstract

The structure, the process of adoption of the Constitution of the European Union, its innovations and achievements are analyzed. The reasons and consequences of its rejection are considered.

Keywords: Constitution, European Union, Convention, Lisbon Treaty.

Вступ

Питання про необхідність зміни принципів управління Євросоюзом і структури керівних органів з'явилося в 1990-і роки, коли стало очевидно, що в найближчому майбутньому відбудеться наймасштабніше в історії розширення ЄС. Раніше в ЄС при прийнятті найважливіших рішень діяв принцип консенсусу, але з розширенням складу виникла необхідність запровадження нових форм співробітництва між урядами держав-членів.

Результати дослідження

На Лаекенському саміті (Брюссель) в грудні 2001 року глави держав та урядів ухвалили рішення про створення Конвенту за майбутнє Європи. Згідно з Лаекенською декларацією він мав розглянути чотири ключові питання щодо майбутнього Союзу: розподіл повноважень, спрощення договорів, роль національних парламентів та статус Хартії основних прав.

До складу Конвенту увійшли представники всіх інституцій ЄС, а також члени національних парламентів і представники урядів держав-членів. Очолював його колишній президент Франції Валері Жискар д'Естен.

У червні 2003 року на Європейській Раді в Салоніках Жискар д'Естен представив проект Конституційного договору Європейського Союзу — кінцевий документ Конвенту за майбутнє Європи [1].

Робота над проектом конституції тривала три роки. Остаточний текст документа був схвалений на спеціальному саміті ЄС в червні 2004.

29 жовтня 2004 глави всіх 25-ти держав-членів Євросоюзу підписали в Римі нову Європейську конституцію. Унікальність цього документа полягає в тому, що він з'явився відразу на 20-ти мовах і став найбільш розлогий і всеосяжний конституцією в світі. Європейська конституція, на думку її авторів, повинна була сприяти появі загальноєвропейського самосвідомості і зробити ЄС моделлю нового світопорядку. Конституція повинна нагадувати урядам і громадянам держав-членів, що Європейський союз – це не тільки єдиний ринок, а й система політичного управління, заснована на загальноновизнаних цінностях і принципах.

Мета конституційного договору полягає в тому, що він покликаний спростити правовий доробок Європейського Союзу шляхом заміни всіх попередніх договорів єдиним, узагальнення законодавчої процедури, зменшення правових інструментів та уточнення повноважень Союзу. Він складається з Преамбули, 448 статей, викладених у чотирьох частинах, та додаткових протоколів, 60 000 слів, що робило

європейську конституцію за своїм обсягом найбільш масштабним і докладним конституційним актом в світі (разом із Конституцією Індії від 1950 року) [2].

Серед головних нововведень Конституції:

- юридичний статус ЄС;
- запровадження посади президента Європейської Ради та міністра закордонних справ ЄС;
- включення до самого договору Хартії основних прав, яка, таким чином, стає обов'язковою до виконання;
- вдосконалення інституційної структури;
- подальше обмеження застосування права вето за ухвалення рішень;
- залучення до ухвалення рішень в ЄС національних парламентів тощо.

Найголовнішими здобутками Конституції Європейського Союзу є:

- проголошується відкритість ЄС для "всіх європейських країн, які поважають цінності ЄС і вважають за потрібне втілювати їх спільно".
- Конституція підтверджує принцип вільного пересування людей, товарів, послуг і капіталів, однак наголошує, що ЄС "поважатиме національні ідентичності країн-членів, базовані на їхній політичній та конституційній структурі", а також "поважатиме життєві державні функції країн-членів, включно з територіальною цілісністю, підтриманням закону та порядку та забезпеченням міжнародної безпеки".
- громадянство Союзу не витісняє громадянства держав-членів, а лише доповнює його. Таким чином, громадянство Союзу незалежно від громадянства країни-члена існувати не може.
- громадянин ЄС має право голосувати і висуватися на виборах до Європейського парламенту
- громадянин ЄС має право звертатися до органів ЄС будь-якою офіційною мовою ЄС і отримувати відповідь цією ж мовою.
- ЄС складають наступні інституції: Європейський Парламент, Європейська Рада, Рада Міністрів, Європейська Комісія, Суд Юстиції [3].

Перед тим, як договір ЄС може набути чинності, його повинні ратифікувати всі країни-члени. Ратифікація приймає різні форми в кожній країні, залежно від її традицій, конституційного устрою та політичних процесів. Більшість держав-членів ратифікують договори ЄС після голосування парламенту, а деякі – зокрема Ірландія та Данія – іноді проводять референдуми.

Іспанія була першою країною, яка провела референдум щодо Конституції. 20 лютого 2005 р. Іспанські виборці підтримали договір 76% голосами «за», 24% «проти», а явка склала 43%. Станом на кінець 2005 року Конституційний договір ратифікували: Австрія, Греція, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Німеччина, Словаччина, Словенія, Угорщина. Однак 29 травня 2005 року французи відхилили Конституцію з відставкою від 55% до 45% при явці 69%. 1 червня голландці відхилили конституцію з відривом від 61% до 39% при явці 62%. Незважаючи на відмову у Франції та Нідерландах, 10 липня 2005 року в Люксембурзі відбувся референдум, на якому було затверджено Конституцію на 57% до 43%. Це був останній референдум, який відбувся щодо Конституції, оскільки всі інші країни-члени, що запропонували провести референдуми, скасували їх [4].

Після аналізу голосування у Франції та Нідерландах стосовно Конституції для Європи виявилось, що питання розширення ЄС не було головною причиною відхилення документу. Серед головних причин відхилення Конституції для Європи в Нідерландах став брак інформації (32%), загроза втрати національного суверенітету (19%) та опозиційне ставлення до національного уряду (14%), у Франції – загроза, що Конституція для Європи матиме негативний вплив на рівень зайнятості (31%) та на економічну ситуацію (26%) через занадто ліберальний Договір [2].

Лісабонська угода стала альтернативою Європейській конституції. *Лісабонська угода* — нова базова угода щодо принципів функціонування Європейського Союзу була підписана 13 грудня 2007 р. Договір набрав чинності 1 грудня 2009 р. Новий договір повинен замінити Європейську Конституцію. Формально договір не є Конституцією — у ньому немає згадки про гімн чи прапор. Але документ зберіг всі ключові постанови про реформи, що були в первинному документі — Євроконституції. Положення Лісабонського договору передбачають ряд суттєвих змін, спрямованих як на посилення інституцій ЄС, так і внутрішньої інтеграції загалом [5].

Висновки

Отже, великомасштабне розширення Європейського союзу 2004 року, а також поглиблення інтеграційних процесів в рамках ЄС вимагало створення документа для чіткої організації діяльності інститутів Євросоюзу. З цією метою був розроблений проект Конституції ЄС, але внаслідок негативних результатів референдумів про ратифікацію у Франції і Нідерландах доля Конституційного договору лишається невизначеною. З часу відхилення проекту Конституції ЄС висувалося чимало варіантів відродження документа. Результатом довгих пошуків шляхів стала розробка Лісабонського договору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. «Європейський Конвент», Wikipedia [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://cutt.ly/Zyd3jHV>
2. В. О. Корнієнко, «Україна в Європі і світі. Електронний навчальний посібник», [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cutt.ly/ftZo5Js>
3. «Договір про Конституцію для Європи», 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://studies.in.ua/pravo_es-shporu/2460-dogovr-pro-konstitucyu-dlya-yevropi.html
4. «Treaty establishing a Constitution for Europe», Wikipedia [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cutt.ly/Yyd4fjO>
5. «Лісабонський договір 2007 р.», Studies.in.ua, 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://studies.in.ua/pravo_es-shporu/2461-lsabonskiy-dogovr-2007-r.html

Панфілова Юлія Олегівна – студентка групи ЗПІ-176, факультет інформаційних технологій на комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email: panfilova.yulia345@gmail.com.

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, м. Вінниця.

Panfilova Yuliia — Department Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: panfilova.yulia345@gmail.com

Supervisor: Valeri Kornienko – Candidate of Historical Sciences, PhD (Political Science), Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.